

Önarckép

emzeti Ujság számára rajzolta Csók István.

meretlen volt előttem. A kultuskormány eléleggel foglalta le a Báthori Erzsébetet, amely 1895-ben készült el és Párisban állítottam ki először. Két amerikai itt ajánlatot tett, hogy kiviszi amerikai turnéra, de én a miniszterium előlege miatt, nem mertem elfogadni ezt az ajánlatot. A Báthori Erzsébet a mileniumi kiállításra jött haza, s nem mondhatnám, hogy itthon hivatalos részről barátságos fogadtatásra talált volna. A vélemény az volt róla, hogy *nem méltó* a muzeumi gyűjtemény festményeinek társaságában, s csak *Pállik Béla* és *Fadrusz János* buzgólkodásának köszönhettem, hogy a képet az állam mégis megvette. Egy évre rá, *Münchenben* a kép megfelelő elégtételt is kapott, mert a nagy nemzetközi tárlaton *aranyérm*et nyert.

A „hét szűk esztendő“

— Most jött aztán életemben az a forduló, amely a *hét szűk esztendő* idejét hozta. Meghalt az édesapám. Most már azzal is kellett ugyancsak törődnöm, ami az anyagi érvényesülést jelenti. A kép-eladásnak előttem azelőtt mellékes fogalma, most egyre nyomasztóbb gondok képében kopogtatott. Erkölcsi sikerek már olyanok voltak mögöttem, hogy más művészek, hasonló sikerek birtokában, ily gondoljai bajosan lehettek volna. Én hiába festettem meg a *Magdolnát* s kisebb vásznak egész sorát: az anyagi eredmény teljesen elmaradt. Hogy illusztráljam azt az érzésállapotot, amelyben ek-

kor voltam: egy nagy kompozícióm, *Krisztus diadala Vénusz felett*, amelyen két évig dolgoztam, végül lekapartam. Csak Vénusz alakja maradt meg belőle, amelyet most, mint ifjuságom szimbolusát, őrzök. Az volt a benyomásom, az emberek nem akarják tudomásul venni, hogy festő vagyok, akinek hétköznapi életében élnie is kell. Teljesen kétségbeestem volna, ha egy-két jóbarátom olykor nem ad tul egy-két képelem, de így is közel álltam a kétségbeeséshez. Hozzákezdtem egy új és nagyméretű kompozícióhoz, azt remélve, hogy hátha most felém fordul Fortuna istenasszony keze. A kép *Krisztust* ábrázolta, aki előtt a *bűnös asszony térdel*. Munkám elkészült és a Műcsarnok *legrosszabb termébe* került. Ugy rémlik, mintha tegnap történt volna, amikor sötétben, elborultan állok a kép előtt s valaki, *Kernstock Károly* váratlanul megveregeti a vállamat: „Jó munka ez, Pista!” A mérték most már betelt. Még ennek az évnek *őszén újra Párisban* voltam. Miért jöttem ki, magam se tudtam, de ha a *Mont Rouge*-on bérelt egészen szerény műteremben laktam is: valami újjászületésfélét kezdtem érezni:

— Belekezdtem a *Műteremcsarnok* című képbe, amely a párisi szalon egyik clonjaként emlegettek. Dacára, hogy meglehetősen jelentős összegért vásárolták

meg: ez azért nem jelentette, hogy most jobb helyzetbe kerültem. Hiába festettem meg a *Thamort*, a *Vámpirokat*, *feleségem* arcképét, amelyről *Arsene Alexandrc*, a *Figaro* híres kritikusa a legdicésőbb módon irt: az anyagi siker továbbra is elkerült.

A római siker

— 1909-ben újra hazajöttem. Nem akartam tovább részletezni azt az időt, annyi bizonyos, az események teljesen fatalistává tettek. Azt hittem, mindig így marad minden, a sorsom nem változhat. Eljött 1912 s vele a római nagy nemzetközi kiállítás. Nem akartam részt venni ezen a kiállításon, mert nem reméltem tőle semmit, így *Szinyei-Merse Pál*, a magyar csoport zsürijének elnöke, színté a tudomon kívül szerezte be a kiküldendő képeimnek egy részét. Tizenkét festményem ment el erre a kiállításra, amelynek eredménye nagy európai sikert hozott a magyar festészetnek. A tizezer lírás nagydíjat ugyanis Szinyei kapta, a *Thamár* című festményemet pedig tizenkétezer líráért megvette a *Galeria Nazio-*

nale s ezenkívül az olasz kormány ugyanugy, mint Szinyei-Mersét, felszólított, hogy önarképemet készítem el a firenzei *Uffizi képtár* számára.

— A varázs ezzel megtört. Berlińi, Sanfranciskói kitüntetések után 1914-ben itthon is megkaptam a *nagy aranyérmét*. Most itt vagyok ebben a műteremben, amelynél szebbet a kormány nem bocsáthat magyar művész rendelkezésére. A

magyar sajtó elhalmoz a legszeretetre-múltóbb megemlékezésekkel, most már a közönség is vásárolna, ha viszont volna — miből.

Ezeket mondta nekünk Csók István, már a műtermet lassanként elárasztó félhomályban. Ami azonban az utolsó, a közönségre vonatkozó megjegyzését illeti: a hangsúlyán úgy éreztük, hogy azért ezt nem veszi oly tragikusan, mint egykor vehette. A gazdasági helyzet kétségkívül lesújtó, szomorú viszonyokat teremtett a képek és szobrok sorsában. De annyira — szerencsére — még sem jutott e zilált idők társadalmá, hogy Csók István munkái se találhassanak gazdára. Aki felmegy az Ernst-Muzeumba s végignézi a mester gyűjteményét, a legőbb kép mellett ugyanis ott találja a katalógusban ezt a szót: Magántulajdon.